VALMIKI

RAMAYANA

CARTEA A DOUA: AYODHYA

CAPITOLELE 1-13

Traducere din limba engleză de Cristian-Radu Staicu

BUCUREȘTI

2017

1

1. Spre casa unchiului său mergea Bharata – cu dragoste frăţească îl luase pe Śatrughna cel fără de păcate, viteazul care calcă vrăjmaşii în picioare, la drum să-l însoţească.

2. Yudhajit, – cu mama lui Bharata frate şi mai mare peste carele de luptă – ca pe copiii săi pe amândoi în casă îi primeşte şi, pentru dragostea ce le arată, rămân la el şi peste noapte.

3. – 4. Printre atâtea bucurii, vitejii fraţi nu conteneau la tatăl lor, bătrânul Daşaratha, cu drag să se gândească – aşa cum şi măritul rege adesea îi avea în minte când lipseau, căci pentru el Bharata şi Şatrughna păreau deopotrivă cu Indra şi Varuna.

5. Îşi împărţea la fel iubirea de părinte către tuspatru fiii, părându-i că sunt patru braţe ce pornesc din trupu-i.

6. Bucuria lui cea mare era mai vârstnicul prinţ Rama, care-şi întrecea fraţii prin tărie şi virtute, părând că este Brahma printre oameni coborât.

7. Nu era el oare Vişnu, la ruga zeilor din nou născut în astă lume, pe Ravana, cel lipsit de milă să îl înfrângă?

8. Mândră strălucea Kausalya prin puternicul ei fiu, precum în cer Adhithi de a lui Indra slavă.

9. Desăvârşit la trup, viteaz fără pereche, lipsit de pizmă, cu Daşaratha întru virtuţi deopotrivă, fiul nu-şi găsea asemănare pe pământ.

10 - 11. Mereu cu gând paşnic şi blând grai, nu răspundea asemeni la vorba cea răstită, iar firea-i fericită îl făcea de orice fărâmă de bine făcută de oarecine să-şi aduc-amine, iar relele – chiar de-ar fi fost o sută – să le dea uitării.

12. Vorbea cu vârstnicii mereu – chiar arcul îl lăsa, ca să le-asculte spusa, înţelepţindu-se şi el, cu ei de-o seamă părând la pilde şi la port.

13 - 14. Luminat la minte, ştia vorbi cum se cuvine şi mângâia cu vorba, nicicând trufaş, grăind doar adevărul – ştiind de toate, dar ascultând bătrânii cu multă cuviinţă, de aceea poporul îl iubea, iar [Rama] la iubirea-i răspundea cu dragoste de-asemeni.

15. Îndurător, ştia să-şi ţină-n frâu mânia – asculta de vorba înţeleaptă şi pe smerit îl ocrotea, ştiind ce-i de făcut întotdeauna, cugetul el şi-l păstra curat.

16. El cinstea cum se cuvine casta lui de drepţi războinici, ştiind că slava-n lume şi în ceruri doar astfel se atinge.

17. Nicicând nu s-a-ndemnat la rău; pătrunzătoarea minte l-ajuta să afle cale de urmat, apoi cu graiul curgător s-o spună tuturor pe înţeles.

18. Sănătos la trup, el n-a ştiut de boală; tot lucrul îl potrivea cu rost, cum se cuvine; fiecăruia firea i-o afla dintr-o privire; precum un prinţ el se purta, oricât era de tânăr.

19. Ca sufletul de drag el tuturor era şi părea chiar sufletul poporului.

20. Pe tatăl său l-a întrecut în meşteşug la săgetat, când el, fiul cel mai vârstnic, a terminat învăţătura.

21. Născut din neam domnesc purtări de domn avea; era blând, dar fără slăbiciune, iar când vorbea, el adevărul îl spunea mereu, de-a dreptul, bine-nvăţat de oameni bătrâni şi buni care binele îl cunoşteau.

22. A învăţat astfel ce-nseamnă cu adevărat *dharma, kāma, artha* şi le-a păstrat în minte – și bine mai ţinea el minte! Avea din naştere un duh isteţ ce-l ajuta să iasă-n lume cu multă cuviinţă.

23 - 24. Prinţul nu-şi vărsa mânia în potop, nici bucuria, ci - cumpănit fiind de fel – el le ţinea în sine. Ştia când se cuvine regelui să dea şi când să-nchidă mâna, sărea la orişice nevoie, în toate rămânând smerit, căci neclintită îşi păstra credinţa. Nu blestema, în greşeli nu stăruia şi nu aflase ce e lenea.

25 – 27. Rama ştia să cearnă oamenii – vedea când erau buni ori ticăloşi, iar pe potrivă le dădea răsplată. Nerisipitor, chibzuiala banului împărătesc o învăţase de minune, aşadar nu cheltuia pe glume.

28. Cu toate astea rămânea măiestru-n artele curtene. La fel de bine călărea pe cai ori elefanţi.

29 - 30. El cel mai bun arcaş era, măiestru-ntre măieştri; aproape un copil, a fost şi voievod de oaste, zdrobind duşmani în bătălii; nici zei, nici draci nu îl puteau învinge, căci nu era pizmaş, nici la mânie nu era zăcaş şi nu-njosea pe nimeni, iar timpul potrivit nicicând nu îl pierdea.

31. Pentru toate-acestea aşadar, era scump [Rama] nu doar supuşilor, ci şi celor trei tărâmuri, căci prin răbdare se asemăna Pământului, cu Brihaspati-n prevedere, iar în curaj cu Indra.

32. Deci Rama strălucea peste supuşii săi ca Soarele, iar harurile lui erau raze pentru toţi şi bucurie pentru împărătescu-i tată.

33.Cu Indra însuşi se întrecea în vitejie, iar Pământu-ntreg aştepta să-i fie el stăpân.

34 - 36. Daşaratha, acum îmbătrânit, cu viaţă multă-n urma lui, îşi tot spunea în gând: „Avea-voi oare această bucurie, să-l văd pe Rama crai, cât încă sunt în viaţă?” iar gândul răsuna plăcut în a sa minte.

37 – 39. „Nu-i oare el – îşi mai zicea – plăcut poporului, cum e pe astă lume un nor de ploaie? E bun şi milostiv cu cei de jos şi grija mult le-o poartă. În îndrăzneală el cu Yama şi cu Indra se întrece, cu Brihaspati în înţelepciune, iar curajul lui e cât un munte şi ne-ndoios e mult mai bun ca mine. Oare voi urca la cer ştiind că-n leatul nostru, el, fiul meu va-mpărăţi Pământul?”

40 – 41. Prin nenumăratele virtuţi Rama îi întrecea pe toţi – doar nu sunt regi pe lume să aibă toate-n ei născute aste haruri – de-aceea împăratul şi sfetnicii au hotărât să fie el prinţul moştenitor.

42. Bătrânul crai la asta-i îndemna, vorbind de vârsta sa, de câte-n cer şi pe pământ se arată tulburate, cu spaimă de comete:

43 - 44. doar Rama, cu chipul său frumos ca luna plină, va-ndepărta aceste pieze, iar el se poate stinge liniştit. Aşa grăia acel rege mare şi-nţelept, iubit de-ntreaga lume, căci îşi ştia sfârşitul apropiat şi voia al ţării sale bine.

45 – 46. Pe fiecare dintre craii care stăteau supuşi sub mâna sa el îi chemă să vină, pe hatmanii din ţară, dar în grăbirea lui el i-a lăsat deoparte pe Kekaya – unchiul dinspre mamă al lui Bharata – şi pe Janaka, spunând că regii aceştia doi s-or bucura oricum, chiar mai târziu de aflã vestea bună.

47 – 48. Măritul rege se-ngriji de fiecare oaspe, le pregăti gazde şi nestemate-n dar, precum în cer de ai săi fii se îngrijeşte Brahma. La rândul său împodobit cum se cuvine, chiar Daşaratha a purces în fruntea lor; se urc-apoi pe tron, el, biruitorul.

49 – 50 d. În jur s-au aşezat pe jilţuri, spre faţa lui privind smeriţi, mărunţii crai, urmând a curţii cuviinţă, iar Daşaratha părea a fi chiar Indra printre cereştii zei.

2

1. Atunci cu prietenie – blând dar fără şovăire – împăratul le-a grăit curtenilor.

2 - 3. Glasul îi era chimval şi răsuna ca tunetul prin nori, aşa cum se cuvine rajahului cel mare, peste popoare domnitor, chiar când vorbeşte cu dulceaţă. Le spuse el:

4. „Ai mei străbuni s-au îngrijit de-această mare împărăţie precum s-au îngrijit de-ai lor copii, o ştiţi fără tăgadă toţi,

5. iar eu doresc ca ea să fie cârmuită cu bunătate aducătoare de belşug, cum a fost şi pân-acum, de când domneşte neamul lui Ikşvaku.

6 – 8. Pe calea de strămoşi urmată am mers şi eu: fără de preget mi-am apărat poporul, dar alba umbrelă-mpărătească de vlagă m-a secat; în umbra ei trupul mii de ani îmi poartă – e vremea de odihnă;

9. Să-mparţi dreptatea-n lume ascultând de Lege – ce grea povară, ce istovit mă aflu... e nevoie de vârtute şi de curaj să poţi purta dreptatea Legii pe-ai tăi umeri!

10. de voi pleca, mi-e voia ca fiul cel mai mare la tron să îmi urmeze, brahmanii sfinţi aici de faţă un gând cu mine au avut, spre al ţării mai mult bine.

11 – 15. Rama cu Indra-i pe potrivă; biruitor pătrunde în cetăţi duşmane, dreptatea apărând, strălucitor ca luna cu Pushya lângă ea, fără seamăn printre oameni – i se cuvine cinstea de prinţ moştenitor, căci doar el singur este cel mai bun să cârmuiască împărăţia spre fericirea celor trei tărâmuri. Un mare bine fac eu acum şi de multe rele mă păzesc – astfel îmi spune lunga-mi chibzuinţă. Al vostru plac să-mi spuneţi – cum vă pare?

16. Dorinţa mea împărătească o ştiţi, dar dacă poporul altfel crede, să cumpănim nepărtinitori ce e mai bine.”

17 – 18. Păunii-mpărăteşti se auziră-ndată [menind a bine], cum fac când vestesc ploaia, iar craii se-ntrecură să-i aclame spusa, se clătinau de larma lor cea bucuroasă chiar zidurile curţii.

19. – 20. Vestea se răspândi astfel; gândul piosului şi înţeleptului împărat l-au pătruns toţi poporenii, l-au chibzuit şi-mpărtăşit brahmani, ţărani, oameni cu vază ori numai târgoveţi. S-au sfătuit fiecare cu ai săi deopotrivă, apoi spre bătrânul domnitor venit-au toţi să spună:

21. „ O, slăvite, pe umeri porţi milenii! Unge-l aşadar pe Rama!”

22 – 25. Dar rajahul i-a ispitit atunci, să le citească-n cuget, şi le-a grăit: „O, craii mei, mă frământă o-ndoială! Prea-n grabă pe Raghava l-aţi primit, abia rostit-am vorba! Să-mi spuneţi adevărul pe de-a-ntregul: când eu domnit-am cu dreptate peste-ntreg pământul, de ce îl vreţi pe fiul meu în loc?”

26. Auzind vorba bătrânului cu suflet mare răspuns-au toţi, şi crai şi poporeni: „Împărate, feciorul tău are plămădite-n sine nenumărate însuşiri.

27. Prin ele cu cereştii zei se asemuie, ele îl fac să fie îndrăgit de noi şi ne aduc doar pieze bune. Ascultă, o, divine, înşiruirea lor.

28. Stăpâne peste popoare, cu Indra cel din tării aidoma e Rama în îndrăzneală, întrece toţi domnitorii din osul lui Işvaku.

29. E om de omenie, pe deplin iubeşte adevărul şi dreptatea şi doar Rama a adunat Legea dreaptă cu bunăstarea laolaltă.

30. Precum zeul Chandra aduce fericirea pe acest tărâm al nostru, iertător e ca Pământul, înţelept ca Brihaspati, cutezător precum doar Indra.

31. – 33. El cunoaşte Legea şi Dreptatea şi când vorbeşte spune adevărul; cuvântul şi-l respectă pe deplin. Doar recunoştinţa o cunoaşte, nu şi pizma. Blând la fire, îşi ţine în frâu pornirile fireşti cu mintea-i bine cumpănită; Rama grăieşte blând oricărei fiinţe, durerile alină cu spusa iubitoare şi plin e de răbdare. Pe bătrânii brahmani pătrunşi de înţelepciunea ştiinţelor adânc îi venerează – dar prin aceasta numele lui Rama se umple de strălucită slavă pe întreg pământul.

34. Priceput în meşteşugul armelor le mânuieşte pe toate câte fost-au făurite de zei, de demoni sau de om. Vedele le ştie pe de-a-ntregul cu şirul de adausuri ce-nvaţă vorbirea, cititul stelelor şi datina slăvirii zeilor,

35. în lume este în arta cântului întâiul. Născut din neam bun, e bun la suflet, pătrunzător la minte şi înţelept -

36 – 37a. l-au învăţat brahmanii „cei născuţi a doua oară” nu doar Legea, ci şi îngrijirea chibzuită a casei. Trebuie să lupte cumva, un sat, un târg să ocrotească? La luptă pleacă Rama cu prâslea lângă el şi se întorc deplin biruitori!

37b – 38. Iar după bătălie, întâi şi-ntâi întreabă de-ai ţării oameni, precum un tată se-ngrijeşte mai întâi de fii: nu coboară încă din carul său de luptă ori de pe elefant până nu află totul aşa cum se cuvine–sunt teferi toţi şi bine, femei, copii şi focurile sfinte? Dar slugile, învăţăceii?

39. Mereu ne-ntrebă Rama: V-ascultă ucenicii pe de-a-ntregul, aşa cum le e datul?

40. Cu noi alături plânge Rama când ne loveşte răul, cu noi se bucură alături când un copil se naşte, cum doar tatăl pruncului o face.

41. [Rama], grăitorul de adevăr este adăpostul şi zidul de apărare al adevărului şi al dreptăţii, el viteazul cu arc mare, ce firea îşi înfrână rămânând surâzător.

42. Mărinimos se arată în binefaceri - căci fapta îi place, nu gâlceava pe vorbe goale, deşi vorbeşte bine, când trebuie să dea răspunsuri.

43. Fermecător e Rama cu ochii mari şi roşii sub minunatele sprâncene. El pare însuşi Vişnu prin vânjoşie, vitejie şi cutezanţă.

44. Nu-i taină a cârmuirii ţării pe care el să nu o ştie; în arta asta nu lasă patima să-l mâne, de aceea poate domni nu numai pe lumea asta, ci peste toate cele trei tărâmuri.

45. Nici mila, nici mânia lui nu-s fără rost – nu scapă ticălosul, însă doar după datină îşi pierde viaţa, iar nevinovatul nu-i simte nicicând furia.

46. – 47. Răsplăteşte cu bucurie pe cei care-i ascultă voia. Precum razele ce izvorăsc din el fac Soarele să lumineze, harurile sale îl fac pe Rama să strălucească paşnic, spre minunarea şi desfătarea oamenilor.

48. Pe Rama, cel hărăzit cu atâtea daruri încât ar putea domni şi peste zei, întreg pământul şi-l doreşte drept stăpân.

49. Prin mari virtuţi şi un noroc la fel de mare ai meritat tu însuţi, împărate, un fiu cum e Raghava, un fiu precum a mai fost doar Kasyapa, fiul lui Marīchi.

50. – 51. Într-un glas se roagă cei din cetate, din sate şi din întreaga ţară pentru Rama: să aibă viaţă lungă, sănătate şi putere, el cel vestit printre zei, demoni şi oameni, printre gandharva şi regii şerpi!

52. În zori şi pe-nserat, fecioare şi femei bătrâne se roagă cereştilor divinităţi într-una, cu gând statornic, neclintit, spre binele lui Rama cel vestit!

53. Prin mila ta se va-mplini ruga poporului şi vom vedea domnind pe Rama, cel cu chipul asemeni unui lotus negru, pe el zdrobitorul de vrăjmaşi, pe fiul sufletului tău, o, cel mai bun dintre-mpăraţi!

54. O, slăvite împlinitor de voie, ascultă glasul rugii noastre: de-ndată, pe fiul tău, cel cu Zeul Zeilor asemeni, îl unge şi încoronează-l pe cel ce-i vrednic şi veghează la binele întregii lumi!"

3

1. Recunoscător spre ei se-nclină bătrânul *maharaja,* cu braţele-ndoite aidoma cu lujerii de lotus şi voios astfel le spune:

2 – 4. „Sunt norocos peste măsură că fiul meu mai mare atât de mult pe plac vă este", iar spre Vasishta, Vamadeva şi ceilalti brahmani grăi: „Luna Chaitra e

aducătoare de noroc, înfloresc acum pădurile, aşadar putem începe pregătirile”; cu bucurie se învoiesc curtenii şi poporul.

5 – 6. Apoi, când se mai potoli mulţimea, rajahul spre Vasishta – cel mai înţelept dintre învăţaţi –astfel rosti ruga: „Preasfinte! Tu doar cunoşti datina şi lucrul ce se cere când ungi un prinţ – deci purcede, încoronează-l pe Rama!”.

7. Vasishta, cel dintâi dintre brahmani, atunci dădu poruncă astfel:

8. – 11. „În zori de zi să adunaţi în casa care adăposteşte sfântul foc împărătesc acestea toate: aur şi orice seamănă cu el; nestemate; odoarele ce-n slujba jertfei sunt de trebuinţă; ierburi, ghirlande din flori albe; grăunţe, miere, unt topit şi strecurat – fiecare în vasul său curat; haine noi, un car de luptă cu armele lui toate şi cele patru stoluri de armată; un elefant cu semne bune; albă umbrelă şi evantaie albe, fără pată, din coadă de *chamari*; un steag cu lancea-i; o sută de potire de aur strălucitor, un taur cu coarnele bătute în aur şi o blană de tigru întreagă, fără lipsuri”.

12. – 19. „De vă lipseşte fie şi numai o fărâmă din acestea toate, să faceţi rost! Iar porţile palatului şi cele din cetate să fie după datină cinstite: ghirlande, parfumată pastă de santal şi tămâie cu bun miros li se cuvin lor [mâine]. Orezul cel mai bun, iaurt şi lapte să pregătiţi îndeajuns pentru o sută de mii de sfinţi brahmani; din zori ei să le primească acestea, daruri încă le mai duceţi cu închinare. Pregătiţi cu grijă locul unde vor sta la rugăciune – căci mâine când soarele răsare se vor ruga spre al nostru bine. Steaguri să fluture, iar drumurile împărăteşti să se stropească din belşug cu apă. Dănţuitori şi cântăreţi în haine minunate să aştepte în curtea dinăuntru a palatului împărătesc. Când vom sfârşi rugarea prin temple şi răspântii, să se adune-n locurile acelea mulţimi de oameni vestiţi [şi să primească] mâncare, daruri şi ghirlande fiecare. Vitejii cei cu vază să stea în curtea de onoare, [împodobiţi] cu zale, săbii lungi şi haine noi”.

20 – 21. Înţelepţii acestea se-ngrijiră să se facă, apoi de ştire împăratului au dat că voia îi fusese împlinită pe deplin.

22. Spre Sumantra rajahul se întoarce şi grăieşte, cu chipul strălucind de bucurie: „Pe Rama cel cu multă minte, să mi-l aduci în astă clipă!”

23. Ascultând porunca, Sumantra în carul de luptă îl aduce pe cel mai bun dintre războinicii ce luptă-n car.

24 – 26. În vremea asta s-au adunat pe lângă Daşaratha toţi craii: din răsărit şi miazănoapte, din soare-apune şi din miazăzi, din Mlechhā ori Aryā Vartha, stăpânii ce domneau pe dealuri şi cei ce-mpărăţeau prin codri. Păreau atunci, cum stăteau pe lângă înţeleptul rege, că sunt toţi zei din ceruri cu Indra aşezat la mijloc. Astfel, din palat, el l-a zărit pe fiul său cum vine în carul de război.

27 – 29. Frumos cum numai regele *gandharva* se mai află, cu faţa luminoasă precum luna plină, el, prinţul Rama, mărinimosul încărcat de haruri, cum se apropia în pasul măreţ de elefant, cu arme mari împodobit, răpea şi ochi şi minţi; împăratul privea la el cu bucurie şi nesaţ, cum se priveşte vara pe vipie un nor ce scapă ţara de-nsetare.

30. Sumandra îl ajută pe Raghava să coboare din carul bine întocmit, iar apoi cu braţele-ndoite păşeşte în urmă-i, pe când fiul de tată se apropie.

31 – 33. Urcau pe trepte spre împărat, cum se urcă pe culmea Kailāsa, prea bunul Rama şi cu vizitiul; în faţa tatălui se-nclină fiul cu braţe îndoite, îi cade la picioare şi numele şi-l spune ca un supus de rând, dar măreţul rege în braţe-l prinde şi-l ridică.

34 – 38. Pe tron măreţ de aur, bătut în nestemate, el îl aşează; Rama cu strălucirea lui spori a jilţului lumină, cum nepătatul soare în zori de zi sporeşte a muntelui Meru lucire. Iar toţi din preajmă s-au umplut ei înşişi de a lui rază, precum pe cerul toamnei, de raza lunii îşi pierd întunecarea planetele. Rajahul îşi privea cu drag feciorul, cum se priveşte orişicine în oglindă şi mândru îi vorbea, aşa cum numai Kāsyapa grăieşte-n ceruri cu Devendra:

39 – 45. „O, Rama, feciorul meu cu cea dintâi dintre reginele mele, prea drag îmi eşti pentru multele-ţi virtuţi! Deoarece ai iubit atât de mult neamul nostru, vei domni peste el din ziua-n care luna se va-nsoţi cu steaua Pushya. Fiule, din fire eşti fără trufie şi plin de virtute; din dragoste de tată, îţi spun totuşi acestea, spre al tău bine: înfrânează-te şi mai mult, nu lăsa năravuri să se nască din râvnire sau mânie. Pe sfetnici şi pe apropiaţii tăi caută să îi mulţumeşti în potrivite chipuri. Prietenii celui care stăpâneşte pământul sunt ca zeii – dacă s-au bucurat de nectarul cuvenit,

văd cu bucurie cum acesta umple hambarele de grâne, cetăţile de arme şi îi fericeşte pe cei de rând; aşadar, astfel să faci la rândul tău”.

46 – 47. Prietenii lui Rama, auzind aceste spuse, porniră în grabă spre Kausalya să-i ducă vestea, iar cea mai bună dintre femei îi răsplăti îndată cu vite şi nestemate de tot felul la aflarea bucuriei.

48 – 49. În vremea asta, Rama se-nchină împăratului, apoi spre casa lui cea minunat împodobită porneşte cu carul, iar mulţimea pe cale îl slăveşte. Poporenii, văzându-şi voia împlinită, măreau pe zei şi porneau de la palat spre casă.

4

1 – 3. Se risipise în sfârşit mulţimea. Împăratul – priceput la datini fiind - din nou se sfătui cu dregătorii şi hotărî astfel: „ Mâine Pushya este în urcare în crugul ei, aşadar chiar mâine Rama, fiul meu cu ochii precum lotusul cel roşu, poate fi uns prinţ moştenitor”. În camera de taină se întoarnă şi lui Sumantra-i porunceşte: „Adu-l pe Rama iară”.

4 – 6. Spre Rama de îndată regescul vizitiu porneşte, ascultând al craiului cuvânt. Portarii pe Rama-l înştiinţează că solul la pragu-i s-a întors. Neştiind pricina, Rama îl cheamă-ndată şi îi grăieşte astfel: „De ce venit-ai iară? Vorbeşte fără să tăinuieşti nimic!”

7 – 8. Răspunde Sumantra: „Împăratul vrea să te vadă – tu hotărăşti cum faci”. Pe dată Rama pornneşte spre palat, să-l vadă pe stăpânul peste neamuri.

9 – 11. Domnitorul îndată porunceşte să se deschidă poartă, în casă să pătrundă căci îl aşteaptă cu vorbe bune. Mlădiţa lui Raghu, văzându-şi tatăl încă de departe, se-nchină smerit şi la picioare-i cade. Stăpânul lumii îl ridică şi-l îmbrăţişează, pe jilţ strălucitor îl face să se-aşeze şi grăieşte astfel:

12 – 16. „Rama, am îmbătrânit – viaţa mea a fost îndelungată şi împlinită-n toate. De sute de ori am adus jertfe zeilor, am dat danii brahmanilor, am studiat până-n străfund Veda şi Legile. Am trăit bucurându-mă de toate câte mi-am dorit – viaţa mi-a fost dulce şi îmbelşugată. Dar mai presus de toate te-am dobândit drept fiu pe tine, cel mai bun pe-această lume, pe tine, Rama, voinicul meu cel minunat. Deci m-am plătit de datorii faţă de zei, de mine şi strămoşi. Doar una mi-a rămas de-

ndeplinit: să te ung prinţ moştenitor; mă ascultă, aşadar. Întreg poporul te vrea în fruntea sa – te voi încorona.

17 – 20. Întemeiate pricini ne-ndeamnă să grăbim aceasta. Rama,[noaptea] vedenii groaznice în vise mi se-arată, în timpul zilei cad din cer comete, tunând asurzitor. Zodierii spun că steaua care-mi veghează viaţa pe cer se întâlneşte cu Soarele, cu Marte şi Rahu, iar asta pentru regi înseamnă totdeauna sfârşitul ori groaznice-ntâmplări. De aceea, Rama, până nu mi se schimbă gândul, trebuie să primeşti coroana. Nu-i mintea omului de-a pururi schimbătoare?

21 – 23. De astăzi luna intră în zodia Punarvasu, ce merge înaintea celei în care se află Pushya, pe care mâine o va-ntâlni în cale, iar cititorii în stele spun că mâine poate fi încoronarea. Deci să fie mâine, cum gândul mă zoreşte. Mâine, distrugător al vrăjmaşilor, te voi unge ca moştean la scaunul împărătesc. De aceea, din clipa asta te-nfrânează, începe să posteşti cu Sita împreună – iar aşternut vă fie împletitura din [sfânta] iarbă *kusha*.

24 – 27. Se-ntâmplă totdeauna câte ceva în astfel de prilejuri – să te păzească de aproape prieteni de nădejde, veghind în preajmă spre cele patru zări. E încă şi mai bine că Bharata pe drumuri e plecat. Sigur, pe fratele mai mare Bharata îl urmează-n toate – drept, înfrânat şi plin de milă, pe calea vredniciei el păşeşte. Dar, o, mlădiţă a lui Ragu, eu ştiu cât de nestatornică e mintea: chiar cel mai vrednic şi mai bun poate fi nesăbuit!”

28. Tatăl îşi opri cuvântul despre a doua zi, Rama se închină şi voie i se dă să plece înspre casă.

29 – 30. Întâi acolo ajunge, dar, purtând cuvintele rajahului în minte, spre regescul palat al mamei pleacă de îndată şi la altar o vede în straie de mătase, cufundată adânc în rugăciune către Śri.

31 – 34. Vestită ea fusese de vestea-ncoronării de Sumitra, de Lakşmana, apoi sosise Sita. Ei chiar acum o înconjoară cât cu ochii-nchişi, ţinându-şi răsuflarea, cu adâncă pioşenie Kausalya se roagă către Vişnu. Rama se apropie, i se-nchină şi grăieşte astfel, cu vorbe care o încântă:

35 – 37.„O, maică, din porunca tatii voi cârmui poporul, iar mâine va fi încoronarea; astă noapte eu şi Sita vom posti, cum e porunca vestită mie de tată şi

de înţelepţi, deci ai grijă să se împlinească datinile de bine menitoare pentru noi, în aşteptarea ungerii de mâine”.

38. De bucurie plânge mama, căci voia i se-mplinise după multă vreme; spre Rama dulci cuvinte rosteşte Kausalya:

39 – 41. „Întru mulţi ani copile! Duşmanii în pulbere să ţi se prefacă, iar neamul meu şi al Sumitrei să se bucure de slava ta! O, feciораşul meu, în ceas bun mi te-ai născut, iar Daşaratha, tatăl tău, a fost binecuvântat prin harurile tale! Nu-n zadar am fost postit şi m-am rugat la zeul cel cu ochi de lotus, ci roadă am acum! O, fiule, ce bucurie! Ţara peste care domneşte osul lui Ikşvaku îşi caută la tine ocrotire!”

42. Rama priveşte în preajmă şi pe Lakşmana, prâslea, îl vede smerit cu braţele-ndoite şi grăieşte astfel:

43 – 44. „O, Lakşmana, cu mine împreună tu vei împărăţi pământul! Tu pentru mine eşti al doilea cuget, iar slăvita domnie te-a ajuns cu mine împreună! Te vei bucura cum vei voi de roadele împărăţiei, căci nu doresc să cârmuiesc decât cu tine împreună!”

45. După ce vorbi astfel, spre maica lui Lakşmana şi spre a lui se-nchină Rama, cu Sita mai apoi porni spre casă.

5

1. Daşaratha duhovnicul şi-l cheamă, după ce fiul a plecat, şi astfel îi vorbeşte lui Vasishta:

2. „Prea înţelepte, rogu-te purcede spre Rama şi Sita, întăreşte-i să ţină postul aducător de bunăstare, slavă şi stăpânire împărătească”.

3 – 8. Divinul Vasishta, cunoscător fără pereche al Vedelor, neclintit în înfrânare, rajahului răspunse: „Fie!”Se urcă în carul cel mai bun, ce-l aştepta gătit pe potriva unui brahman de seamă, şi porneşte - lui Rama să-i dea poveţe şi stihul potrivit al rugii din nou să îl înveţe. Strălucea casa lui Rama ca norul alb şi gros, când învăţatul prin întreite porţi pătrunse cu carul său. În grabă, chiar Rama-i iese-n cale

şi cu braţul l-ajută să scoboare. Astfel vorbeşte duhovnicul crăiesc cu smeritul Rama, bucurându-l:

9 – 10. „O, Rama, mândru e de tine tatăl tău, iar mâine te va încorona, de aceea astă noapte posteşte cu Sita împreună. În zori, Daşaratha, Stăpânul peste noroade, cu dragoste te unge, aşa cum pe Yayāti la uns riga Nahusha."

11 - 12. Astfel înţeleptul cugetul îi întăreşte să-şi împlinească juruinţa, postul să îl ţină atât Rama cât şi Sita, stihurile sfinte [având ei ca merinde]; ca unui zeu i se închină prinţul, iar [Vasishta] pleacă înapoi.

13 – 14. Cu prietenii o vreme mai adastă Rama, vorbe fericite între ei spunându-şi, apoi se întoarce în sălaşu-i. Prea plină era casa de veseli oameni – strălucitoare în preţioasele lumini cum este lacul plin de lotuşi îmbobociţi şi de nenumărate păsări îmbătate de cântări.

15 – 20. Pe drum, Vasishta vedea mulţimi de oameni pe căile împărăteşti îmbulzindu-se cu bucurie, iar freamătul şi furnicarul lor cel vesel mişcând încolo-ncoace semănau întocmai cu valuri tunătoare din ocean. Drumurile domneşti fuseseră curăţate şi scăldate în apă-n ziua aceea, aveau copaci de-a lungul lor pe laturi şi flamuri fâlfâiau pe case. În Ayodhya, copii, femei şi moşnegi aşteptau răsăritul şi încununarea lui Rama, mândri de însemnătatea cetăţii de scaun, vestindu-şi numai lucruri bune pentru oraş după această bucurie.

21 – 22. Cu greu şi-ncet îşi croi cale duhovnicul pe strada cea mai mare, urcând spre palat cum urci un munte cu vârful încununat în nour alb, iar el se căţăra spre împărat ca Bṛhaspati către Indra.

23 – 24. De pe tron s-a pogorât rajahul văzându-l înturnat, iar dregătorii toţi s-au ridicat din jilţuri, pilda crăiască urmând. Înţeleptul Vasishta la toate câte fost-a întrebat răspunse, vorbind cu şart.

25 – 26. În urmă, împăratul se întoarse spre palat cum se întoarce leul în sălaşu-i din peştera de munte. Era curtea lui împărătească plină de femei fără de seamăn, îmbrăcate cu straie ce n-au pereche-n lume, iar în tot părea casa-i lăcaşul Zeului cel mare. Iar când intră într-însul Daşaratha, palatul străluci mai tare, cum luminează luna cerul plin de stele.

6

1. Rama se îmbăie, apoi cu gând neabătut purcese să cugete-n tăcere la Nārāyana, având alături pe soaţa-i cu ochi mari.

2. Îşi puse pe cap pocalul cu unt topit şi limpezit, cum spune Veda, apoi îl picură în para focului spre slava lui Vişnu cel mărit

3 – 4. Iar rămăşiţa o înghiţi. După acest sacrificiu aducător de bine, din nou se scufundă în gânduri despre Nārāyana. Se întinse lângă Sitha pe aşternutul de iarbă *kusha*, dormind în templul bine împodobit al lui Vişnu.

5. Se sculă când mai erau trei ceasuri până în zori spre a-mpodobi cum se cuvine întreaga casă.

6 – 7. Ascultă plăcute stihuri spuse de barzii *suta*, apoi la răsărit se închină, gândind neabătut la ruga pentru Soare, capul şi-l înclină către Vişnu, îmbracă neprihănite straie de mătase, în vreme ce brahmani îi cântă imnuri.

8 – 9. Glasul lor şi sunetul de coarde în acorduri dulci şi line pluteau îngemănate peste cetate, iar orăşenii aflară astfel cum peste noapte păzit-au postul Rama şi soţia lui, spre ungerea de astăzi.

10 – 13. Încă înainte de revărsatul zorilor târgoveţii împodobiseră oraşul. Flamuri şi steaguri colorate fluturau pretutindeni: în templele sclipitoare ca norii argintii şi în copacii uriaşi din preajma lor, pe turnuri la porţile cetăţii, pe străzi şi la răspântii, în casele de sfat, la dregători şi negustori cu stare.

14. Din loc în loc priceperea şi-arată actori şi dansatori, iar cântăreţii cu viers dulce urechi şi suflete desfată.

15-25. Târgoveţii acoperiseră cu flori drumul cel mare împărătesc, în miresme plăcute tămâiaseră locul, iar dacă sărbătoarea se-ndelunga în noapte stăteau de-o parte şi de alta lămpi frumoase, cu arborii leite, să scalde în lumină şi calea domnească şi uliţele mici. Aşteptând să înceapă slujba, oamenii cetăţii Ayodhya s-au prins la vorbă la răspântii şi prin case, chiar ţâncii pe la porţi băsmeau de prinţul Rama.

„Ce om cu suflet mare e Daşaratha craiul, podoaba neamului Ikşvaku! Văzându-şi bătrâneţea, îl unge azi pe Rama!"

„Rama lumea a văzut-o pe de-a-ntregul şi lungă vreme ne-o fi ocrotitor. Ne-a binecuvântat pe toţi cu fapta-i Daşaratha!"

„Rama e drept şi netrufaş şi plin de minte, milos cu noi cum e cu fraţii lui!"

„Aibă viaţă lungă Daşaratha cel drept şi fără pată, din mila lui e Rama astăzi încununat ca domn!"

26 – 28. Ascultau vorba celor din cetate mulţime de ţărani, veniţi puhoi să vadă întronarea, iar omenirea roia încolo şi încoace vuind ca valul de ocean când luna este plină. Mândra Ayodhya, perechea cetăţii lui Indra din tării, suna atunci de glasul lor precum răsună talazul ce tulbură noianul cel plin de groaznice jivine.

7

1 – 7. Manthara, slujitoarea crescută cu Kaikeyi împreună, adusă de-ntâmplare, urcă în foişorul palatului cel falnic, strălucitor ca luna în plina ei lumină; priveşte spre cetate şi vede Ayodhya cu străzile curate, troienite sub petale. Pe case, flamuri şi stindarde – pe străzi, deplină rânduială, iar oamenii cu pletele lăute nu-şi stinghereau cărarea; templele cu praguri curăţate răsunau de cânturi, brahmani cu flori şi dulciuri în mâini rosteau *mantre*, iar poporenii se bucurau în mândra lor cetate. Mugeau a veselie taurii şi elefanţii. Spre sluga cu ochi frumoşi şi straie albe de mătase aflată pe aproape se întoarce atunci Manthara şi întreabă:

8 – 9. „De ce oare azvârle cu banii azi Kausalya, risipind la milostenii spre gloata fericită, când ea e sărăntoacă? Dar – ce-i fericeşte-atâta? Făcut-a regele o danie sau vreo măreaţă faptă de care n-am ştiinţă? Să-mi spui pe dată."

10 – 11. Sclipindu-şi ochii, slujnicuţa grăi cu bucurie: „Mâine, în ziua stelei Pushya, Daşaratha, al nostru împărat, pe Rama îl unge al tronului moştean!"

12 – 13. Turbează când aude Manthara; din foişor coboară în grabă cocoşata şi plină de mânie se repede spre Kaikeyi, ce-şi căuta odihna pe pat culcată, şi vorbe păcătoase îi varsă în urechi:

14 –15. „Oh, neroado! Trezeşte-te, acum ţi-e de dormit? Năpasta mi te paşte, potopul te îneacă, iar tu nu ştii? Îmi spui cât te iubeşte craiul – nu vrea în ochi să te privească! Făloasă tu te lauzi cu mândrul tău noroc – dar va să sece-ndată, cum seacă vara râul, norocul tău!”

16 – 17. Kaikeyi se umple de tristeţe sub vorbele zăludei cu gânduri necurate şi copleşită o întrebă pe gheboasă: „O, Manthara, ce spaimă te-a cuprins şi ce durere pe faţă porţi, de groază întipărită?”

18 – 19. Manthara, cea iscusită-n vorbă, la graiul dulce răspunse cu mânie; scălâmba voia zâzanie să stârnească între stăpână şi vlăstarul din Raghu, sub chipul că se teme şi spre binele reginei:

20 – 30. „ O, crăiasă! Te paşte azi ruina, căci astăzi raja Daşaratha îl unge prinţ moştenitor pe Rama! Te-am căutat degrabă, căci frica îmi este fără margini, de tulburare îmi arde capul. Kaikeyi, durerea ta e jalea mea, cum fericirea ta e bunăstarea mea, nu te îndoi. O, Kaikeyi, mlădiţă de rajah, soţie de-mpărat, cum oare de nu ştii cruzimea ce domneşte în trebile crăieşti? Soţul tău în vorbe e pildă de dreptate – dar răul în taină-l face; vorba-i dulce nemila i-o ascunde. O, Kaikeyi, tu cuget ne-ntinat, cum te înşeal-acum! Fără de rost e vorba bună a soţului tău astăzi, căci astăzi lui Kausalya norocul se închină. Mintea îndrăcit-a craiului pe Bharata departe la cimotii îl trimite, ca fără piedică în zori pe tron să urce Rama! Copilă eşti la minte – ca maica de grijă tu îi porţi, dar el doar nume de soţ are [nu şi purtare]! Vrăjmaş, năpârcă la sânul tău ascunsă e el în adevăr. Astăzi Daşaratha cu tine şi cu fiul tău s-a purtat cum numai dúşmanul se poartă, ori nevăzutul şarpe. Păcătosul crai, cu vorba-i dulce, neîntemeiată dar plină de foloase, un rău vă face astăzi vouă, pe Rama întronându-l. O, Kaikeyi, preafrumoaso, e vremea să nu stai; grăbeşte, ne salvează pe tustrei: pe tine, pe fiul tău şi apoi pe mine.”

31 – 33. La vorbele Mantharei, Kaikeyi cea cu chip frumos din cuibul ei plăcut îndată se ridică, precum luna când în primul ei pătrar străluce înspre toamnă urcând pe boltă, şi plină de-ncântare gheboasei servitoare un giuvaier îi dăruieşte. Prea buna –ntre femei Kaikeyi răspunde, dându-i nestemata:

34 – 36. „O, Manthara, dar vestea-i minunată! Un fiu îmi este Rama, cum este şi Bharata, de aceea o bucurie mare e ştirea că urcă azi pe tron! Tu, prietenă

aducătoare de veşti bune, mai bună alta nicicând nu-mi vei aduce, răsplată meriţi şi vei căpăta răsplată – cere deci orice!”

8

1. Se-aprinde Manthara de ciudă şi mai tare – pe jos aruncă deci odorul; cu aprigă mânie ea spuse:

2 – 12. „Smintito, nu vezi noianul de necazuri în care te afunzi, ba încă te mai bucuri? Crăiasă, eu jelesc, dar pe de altă parte în minte-mi vine chef de râs, văzând cum tu te bucuri în aste vremi năpăstuite. Plâng văzându-ţi nebunia; femeie altfel cu cap întreg pe umeri, tu mi te bucuri de belşugul fiastrului – cum nu te bucuri de al tău sfârşit? Vrăjmaş e fiul vitreg maşterei de-a pururi! Rama de Bharata se teme, căci drept asemeni are la tronul părintesc, iar eu mă tem la rându-mi – nu ne vine tot răul de la cei care se tem de noi? Lakshmana, arcaşul, de Rama cu sufletu-i alături, iar lângă Bharata stă Shatrugna la fel de strâns lipit. Luminăţia ta, în şirul urmaşilor crăieşti doar Bharata e de luat în seamă, căci mezinii sunt prea departe în tinereţea lor. Iar fratele cel mare e mult prea iscusit şi priceput în rostul cârmuirii să nu vadă asta – eu, la rându-mi, văzând nenorocirea ce-ţi paşte astăzi fătul, mă înfior! Fericită peste măsură e Kausalya – mâine, în ziua stelei Pushyami, preasfinţi brahmani îi vor unge fiul prinţ al marelui regat şi-şi va zdrobi vrăjmaşii. Te văd aievea: cu braţele-ndoite, o vei servi smerită pe Kausalya în clipa când norocul i-e deplin, tu roaba ei, iar fiul tău - sluga lui Rama. Soţiile lui Rama s-or bucura nespus, căci îşi va lua mai multe, nurorile-ţi vor plânge când Bharata atât de jos va fi!”

13. La vorbele acestea-nveninate, Kaikeyi virtuţile lui Rama le preamări astfel:

14 – 19. „Rama ştie prea bine ce-i dreptatea – o ştie pe deplin, cum l-au deprins cei vechi în ani şi înţelepţi. Nu uită binele făcut, grăieşte adevărul şi nepătate-i sunt traiul şi numele. El, fiul cel mai mare al împăratului, e cel îndreptăţit la tron. Cât va trăi, va fi un tată pentru mezini şi părinte pentru slugi. Tu, gheboaso, de ce jeleşti şi suferi la încoronare? Un veac va să domnească Rama, apoi Bharata se va sui în locu-i pe tronul strămoşesc. Manthara, azi e sărbătoare, alta fi-va la timpul ei, cândva – de ce te arde pizma într-atât? La Rama ţin cum ţin la fiul meu Bharata, ba încă şi mai mult; la rându-i, nu-mi slujeşte mie mai des decât maicii Kausalya?

Împărăţia dacă o primeşte Rama, la fel de mult domneşte şi Bharata – căci fratele cel mare pe mezini îi socoate cu sine de o seamă.”

20. Auzind cuvântul stăpânei, Manthara din rărunchi oftează, apoi, încă mai tristă îi răspunde:

21 – 39. „Te-nghite hăul mării plin de jale, de chin şi de primejdii, dar nerozia te fereşte să le vezi şi nici locul de acum nu ţi-l cunoşti! Dacă domneşte Rama, în urmă-i vine fiul, nu fratele, iar Bharata cu totul e uitat în neamul său împărătesc, Kaikeyi! Lumina mea, ce tulburare ar fi pe lume dacă tot fiul cel de rege ar domni la rându-i, în şir, câte puţin! De aceea îşi ung craii feciorii să domnească - o, Kaikeyi cu spinare dreaptă – deşi sunt sigur alţii plini de haruri.

Tu, suflet bun, viaţa dulce şi îmbelşugată s-a sfârşit pentru feciorul tău – de-acum ca un orfan el va trăi, departe de-al său neam împărătesc. Eu am grăbit aici spre folosul tău – dar nu ai priceput nimic. Încă îmi dăruieşti odoare când cumătra ţi se îmbogăţeşte! Pe tron de urcă Rama, Bharata din ţară sau din lume pleacă, nu te-ndoi o clipă! Tu l-ai trimis acasă la fratele tău pe Bharata încă în pruncie, când ne legăm de toate doar dacă sunt aproape de noi – ştii prea bine. Shatrugna l-a urmat şi lângă el a fost crescut, cum lângă Rama a stat Lakshmana. Se spune că un copac, chiar sortit tăierii, nu-i doborât de pădureni dacă îl văd acoperit cu iarba *ishīka*. Pe Rama îl apără fiul Sumitrei, iar Raghava pe Lakshmana şi sunt vestiţi precum Aśvinii pentru dragostea frăţească – de aceea, el nu-şi va lua asupră-i vreun păcat în ce-l priveşte pe Lakshmana, cu Bharata însă nu e nici o îndoială. E mai bine, socotesc, şi pentru fiul tău şi pentru tine, să ia calea codrului pornind din casa unchiului său. Dacă Bharata ar căpăta domnia legiuit ar fi mai bine pentru tine şi neamul tău. Fătul tău cel tânăr – crescut ferice, în trai îmbelşugat – e duşmanul din născare al lui Rama; cum ar putea trăi oare cel ce nu-şi împlini menirea sub puterea celui care ţelul pe deplin atinse? Ar trebui să-l aperi pe Bharata, cel hăituit de Rama, care îl vânează cum vânează leul elefantul cel mai falnic din pădure.

Pe Kausalya o priveai cu dispreţ în vremea bună, când îţi zâmbea norocul. Nu-ţi va întoarce ea purtarea? În ziua-n care Rama va împărăţi Pământul cu tot ce are el – ocean, munţi ori târguri – atunci tu vei ajunge alături de Bharata pe treapta cea mai

de jos a scării, sărăcia neîndoielnic va urma apoi. De aceea află cale să-l urci pe tron pe Bharata, iar pe vrăjmaşul Rama trimite-l în surghiun.”

9

1. La vorbele acestea, oftă Kaikeyi din greu şi cu obidă; cu faţa roşie de mânie Mantharei astfel îi grăi:

2 - 3. "Pe Rama îl voi face chiar eu s-apuce calea codrului, iar pe Bharata de îndată îl voi sui pe tron. Dar prin ce mijloc oare, Bharata va primi domnia, iar Rama nu? O, Manthara, chibzuieşte!"

4. Auzind cuvintele reginei, păcătoasa răspunse astfel, norocul lui Rama vestejindu-l:

5 - 7. "Din suflet mă bucur o, Kaikeyi! Îţi voi arăta o cale pe Bharata să-l faci moştean împărăţiei; dă-mi ascultare. Tu vrei să-ţi vezi folosul şi mă-ntrebi pe mine cum vei face. Dar ai uitat cu totul sau vrei să tăinuieşti acum, chiar de-ţi aduci aminte? Fermecătoarea mea crăiasă, dacă vrei să auzi din gura mea, ascultă deci şi urmează ceea ce vei auzi!"

8 - 9. Din patul ei cel bine întocmit se scoală-ncet Kaikeyi şi grăieşte: "Spune prin ce urzeală Bharata va primi împărăţia, iar Rama n-o va avea nicicând!"

10. La acestea, astfel răspunse cocoşata cea plină de păcate, spre-al lipsi pe Rama de domnie:

11 - 19. "Regina mea, a fost de mult o bătălie între cereştii zei şi demonii *aśura*, iar soţul tău cu tine împreună şi regii cei sfinţiţi partea lui Indra aţi ţinut-o la Vaijayanta - cetatea cea vestită, scaunul lui Timidhvaja, tartorul; ea se găsea spre miazăzi, pe drumul spre Dandaka. Acolo, împieliţatul numit "shambara" pe zei i-a fost înfrânt şi s-a luptat chiar cu Devendra. În acel război *aśura* mişeleşte i-au ucis pe răniţii săgetaţi şi pe cei ce noaptea aţipeau. Grea fusese lupta, iar *raja* Daşaratha oştirea şi-a văzut zdrobită de armele drăceşti. Zăcea fără ştiinţă pe câmpul de bătaie, dar tu, regină, cu viaţă l-ai scăpat, la adăpost trăgându-l; apoi încă odată l-ai ocrotit când armele spurcate au nimicit oştirea. Kaikeyi, aducătoare de noroc, soţul tău ţi-a hărăzit atunci îndeplinirea a două rugi, dar ai răspuns: "voi adăsta cu

împlinirea - la vreme de nevoie le voi cere", iar el s-a învoit. Eu n-am văzut acestea - tu însăţi mi le-ai povestit, iar eu în minte din prietenie le-am păstrat. Putere ai să opreşti încoronarea lui Rama, oricât se pregătesc.

20 - 21. Vei cere soţului să-ţi împlinească cele două daruri: să-l urce pe tron pe Bharata, iar pe Rama pe paisprezece ani să-l urgisească în pădure. Ăst timp e lung destul ca fiul tău de sufletul norodului să se lipească şi să-şi întărească-n veac domnia.

22 - 30. Fiică a lui Aśvapati, intră de-acum în "camera mâniei". Te trânteşte pe pământul gol, purtând murdare haine, furioasă fiind pe dânsul. De-l vei vedea, te umple tu de jale, cu ochii plânşi - nu îi vorbeşti, nici nu-l priveşti pe Daşaratha. Scumpă i-ai fost mereu, nu mă-ndoiesc, iar *maharaja* de dragul tău în foc se-aruncă. Nu poate să te supere şi nici nu-ndură să fii tu supărată; cu viaţa lui iubirea ţi-ar plăti. Neghiobul! Din vorbă nu îţi iese - puterea ta nemăsurată s-o afli şi să o cunoşti. Riga Daşaratha te va-mbia cu multe - nestemate, mărgăritare, aur - dar nu te-ndupleca. Norocoaso, aminteşte-i făgăduinţa făcută în miez de bătălie, printre zei şi demoni, ai grijă să nu-ţi fie zadarnică speranţa. Daşaratha însuşi de jos să te ridice şi să îţi afle voia spre a o-mplini. Abia atunci, când vei vedea că stăruie, îi cere tu răsplata: "Mărite crai, pe Rama îl trimite-n codru pe paisprezece ani, iar pe Bharata îl pune rege peste lumea asta!"

31 - 35. Dacă Rama va fi surghiunit în codru, în timpul acesta lung fiul tău cel înţelept va prinde rădăcini şi neclintit va sta apoi, va culege roadele, dacă îi ceri lui Daşaratha împlinirea acestei dorinţe. Bharata va ajunge rege şi-şi va zdrobi duşmanii, căci se va-nconjura de prieteni, iar Rama va fi lipsit de ei în ziua întoarcerii acasă. E clipa potrivită - nu te teme şi neclintită stăruie, până gândul împăratului îl vei întoarce de la încoronarea lui Rama".

36 - 37. Ca pe o copilă fără minte, gheboasa o rătăceşte pe buna Kaikeyi din calea ei cea dreaptă, îi schimbă firea ca şi gândul. Făcută să socoată ca fără de însemnătate tot ce-i de preţ pe lume, Kaikeyi o laudă pe slugă astfel:

38 - 44. "Grăieşti bine, tu, gheboaso, cum nu te ştiam eu pân-acum, întreci în măiestria minţii câte cocoşate sunt pe lume! Întotdeauna tu ai vrut al meu folos şi bine. N-am cunoscut eu ascunsa voie a craiului! Cum e ciuma de urâte şi plămădite strâmb sunt pe lume multe trupuri şuie, dar tu frumoasă pari ca floarea lotusului ce

se-ndoaie sub zefir! [Deodată,] pieptul ţi se îndreaptă, se cumpăneşte şi se arcuieşte mândru înspre umeri, pântecul se-ntăreşte, iar mijlocul subţire, prins în cingătoare de aur cu dulce clinchet, se sfieşte doar de frumoasa coastelor boltire. O, Manthara, chipul îţi străluceşte asemenea lunii fără pete, fără cusur îţi sunt picioarele, iar când vii spre mine pari o lebădă regească înveşmântată în straie de mătase.

45 - 47. Pe lângă miile de vrăji tăinuite în *shmbhara* de stăpânul peste demonii *aşura* tu porţi ascunse în trup alte mii de drăcării, ghebul tău lung cum e ţuguiul de la car adăposteşte gânduri, arte împărăteşti şi farmece temute.

48 - 52. Dacă urmaşul lui Raghu porneşte spre pădure în surghiun, iar Bharata urcă pe tron, voi cinsti acest gheb cu un colan din aur. O, Manthara, când voi vedea că mi se-mplineşte voia, voi scălda în aur lămurit cocoaşa ta, cu aur scump te voi împodobi pe frunte şi pe faţă şi giuvaieruri voi porunci să-ţi facă! În straie minunate, vei părea zeiţă şi duşmanii se vor pleca în faţa chipului tău mândru, care luna va întrece! Iar alte cocoşate în toate te vor sluji, stându-ţi împodobite la picioare, aşa cum tu mă slujeşti pe mine".

53. Reginei aşezate în culcuş curat asemeni flăcării arzând pe altarul jertfei, îi răspunde cea mult lăudată:

54. -"Crăiasă plină de noroc, când apa s-a scurs, degeaba mai construieşti zăgazul".

55 -57. Kaikeyi, crăiasa cu ochi mari, mândră de frumuseţea ei îmbătătoare şi plină de atâtea daruri ale firii, se pleacă vorbelor schiloadei slujnice. Urmându-i vorba şi îndemnul, îşi lasă nestemate şi mărgăritare fără preţ ce trupul îi ocroteau şi intră în camera mâniei însoţită de Manthara, se-ntinde pe pământ, părând un fir de aur, şi sclavei astfel îi vorbeşte:

58 - 59. -"Când Rama ia calea codrului, Bharata să fie încoronat de-ndată sau eu aici sfârşitul mi-l găsesc, astfel să-i spui tu împăratului. Nici aur, nici diamante, nici giuvaieruri nu-mi vor fi de folos: în ziua în care Rama este uns mi se încheie viaţa!"

60.Pe împărăteasă sluta mai mult cu vorbe o aţâţă, iar spusele au fost binele crăiesei mânioase, dar rău prevestitoare pentru Rama:

61. -"Dacă urmaşul lui Raghava va primi împărăţia, tu şi fiul tău veţi fi zdrobiţi cu totul, nu-i nicio îndoială, stăpână milostivă, de aceea te străduieşte spre-al lui Bharata bine!"

62. Cuvintele o săgetară iar şi iar - mărita împărăteasă, întristată adânc, îşi apăsă inima cu braţele cuprinsă de mânie şi lăudă din nou a iazmei neînchipuită isteţime:

63 - 64.- "De-acum, fie vei vesti împăratului că eu lăsat-am astă lume pronind spre Yama, fie îmi vei aduce ştire că Rama a fost trimis în codru, iar Bharata îşi va-mplini dorinţa. Dacă asta nu se întâmplă nu mi trebuiesc nici moi aşternuturi, nici ghirlande, nici pastă de sandal ori vopsele pentru ochi, nici hrana, nici apă, nici chiar viaţa pe acest pământ."

65 - 66. Lipsită de podoabe zace crăiasa după vorbele acestea crude: pe pământul gol, cu faţa neagră de mânie şi mintea rătăcită ea pare-a fi *kinnara*, îngerul căzut, învăluită în tristeţe precum cerul fără stele acoperit de ceţuri.

10

1 - 8. Spre rău îndemnată de Manthara cu vorba-i pacatoasă, zace-ntinsă pe podea regina Kaikeyi, precum o *kinnara* ranită de sageata otravită. Măiastra craiasă işi hotarî ursita, Mantharei cu grai încet spunându-i totul. Cu mintea tulburată de vorbele Mantharei, Kaikeyi isi pierduse firea: întristată şi oftând adânc, ca o şerpoaică, ea cugeta la calea ce-i va aduce fericirea. De hotărârea ei neclintită se bucura ca de izbândă sluga, la folosu-i cugetând pe-ascuns. Pe podele zace doamna ţării, cu sprâncenele strânse de -ncruntare. Lângă ea, zvârlite cu dispreţ, frumoase ghirlande şi mândre giuvaieruri făceau pământul să strălucească, ca licărul de stele cerul [nopţii] Cosiţa împletită şi hainele soioase o fac leit *kinnara* moartă.

9 -16. În vremea asta, împăratul rânduise totul pentru încoronarea lui Rama. Despărţindu-se de sfat, el intră în palat spre iatacul cel de taină al reginei Kaikeyi, căci vrednică îi pare să afle cea dintâi dorita veste. În slava lui împărătească el seamănă cu luna printre albii nouri. Măreţ era palatul şi *maharaja* află acolo papagali, păuni, fluierari şi gâşte, iar glasul păsărilor se întrece cu al strunelor care răsună in camerele [măiestrit] pictate. Se duc şi vin după poruncă pitici şi cocoşaţi. Printre crânguri minunate de *aşoka* şi *champaka* sunt chioşcuri pe care se caţără liane, iar pomii roade au tot anul. Altarele sunt din fildeş, argint şi aur, la fel şi

jilţurile fără seamăn. Sunt de multe feluri şi din belşug mâncarea şi băutura. Un rai este palatul plin de femei frumoase.

17 - 20. [La locul lor găseşte toate], doar pe iubita Kaikeyi nu. Îl ard şi patima şi dorul, deci rajahul pe toţi la rând întreabă - în alte dăţi ea nu lipsea când el venea pe la iatac. Nu ştia, [vai], Daşaratha, de nebunia ce-o prinsese pe Kaikeyi, nici ţelul ei ascuns. Înfricoşată, cu braţele-ndoite, vesteşte o portăriţă: - "Mărite rege, în camera mâniei s-a dus stăpâna, de furie copleşită".

21 - 27. Tulburat fusese împăratul de lipsa dragii sale soaţe, mai mult încă după spusa portăriţei se-ntristează, dar mintea-şi pierde pe de-a-ntregul văzând-o pe Kaikeyi cum zace pe pământ. Sărmanul! Regele cel fără pată o vede astfel pe ceea ce-i este mai dragă decât viaţa, întinsă pe podea - ea, plină de tinereţe vrea spre greşeală să-l abată. Semăna crăiasa cu-n lujer smuls din rădăcină, cu o zână prăbuşită din cer, cu o *kinnara* sau o *apşara* izgonită, o amăgire risipită, o căprioară prinsă-n plasă! Cu braţul său o prinde cu blândeţe şi o atinge lin pe ochii ca florile de lotus, cum elefantul-rege lin îşi dezmiardă cu trompa soaţa rănită de săgeata-nveninată; cu dragoste şi plin de temeri Daşaratha astfel îi grăieşte:

28 - 39.- "Zeiţa mea cea plină de noroc şi haruri, de ce ales-ai aşternutul acesta plin de colb şi murdărie? Cu ce greşit-am oare? Au cine vorbă de ocară ţi-a grăit? Veşti bune am venit să-ţi dau, dar te găsesc de duh hain avan muncită! Avem noi vraci la curte îndestui, iar ei un leac uşor afla-vor iute! Te scoală, Kaikeyi, nu mai plânge, de mâzgă mi te spală! O vorbă îmi ajunge - să pedepsesc, să răsplătesc pe cineva? Cuvântul tău şi nevinovat el va pieri sau nevrednic de iertare va trăi, din sărac în putred de bogat şi din răsfăţatul sorţii în cerşetor se schimbă, la voia ta! Popoarele ce-mi sunt supuse ascultare îţi vor da şi eu de-asemeni: cu viaţa de-aş plăti aceasta, eu voia nu ţi-o schimb. Puterea îţi cunoşti prea bine asupra mea, iar eu cuvântul mi-l ţin neabătut!

Domnia mea se-ntinde pe-ntreg pământul: unde roata carului de luptă poate-ajunge, acolo ajunge puterea mea împărătească. Spre răsărit m-ascultă Sindhul, Sauvīra şi Sauraśtra, spre miazăzi Vanga, Anga, Magadha şi Matsya. Kasi şi Kausala revarsă bogăţii - aur şi grâne, oi şi capre şi lucruri măiestrite - o, Kaikeyi, din ele ce doreşti? Sperioasa mea frumoasă, de ce te chinui oare? Ridică-te

Kaikeyi, spune-mi teama şi risipesc de-ndată tulburarea, cum soarele împrăştie a ceţurilor pâclă!"

40. Soţul cu vorbele acestea o alină; dar Kaikeyi, vrând să-i spună amarul cuvânt [ce-i stă ascuns în minte], cu graiul îl chinuie acum.

11

1. Răspunse cu vorbe aspre Kaikeyi rajahului cel săgetat de Kama:

2 - 3.- "Mărite rege, ocară nimeni nu-mi aduse, nici dosadă. Vreau doar să-mi împlineşti dorinţele tu însuţi. De vrei să faci aceasta, tu dă-mi cuvântul tău domnesc că împlini-vei rugăminţile neabătut, iar eu pe dată ţi le spun."

4. Împărătescul ei iubit crăiesei - ce surâdea suav - părul i-l dezmiardă şi, zâmbind uşor, la rândul său grăieşte:

5 - 10. -"Trufaşo, nu ştii oare că pe-acest pământ doar Rama mi-e mai scump ca tine? El, nebiruitul - apărător al vieţii şi suflet mare, fără pereche printre oameni - e a neamului comoară: eu, deci, pe Rama azi mă jur. Îmi spune dar dorinţa ta. Astfel cum n-aş putea trăi fără să-l văd pe Rama, tot astfel îţi promit să-ţi împlinesc cuvântul. Aşa cum îi doresc lui Rama tot binele din lume, de-ar fi să-mi pierd chiar viaţa cu fiii împreună, tot astfel, Kaikeyi, jur pe Rama, voi face tot ce doreşti să fac. Tu, aducătoare de noroc, ce inima [mea strânsă] o vindeci cu un gest, îmi spune deci acum ce potrivit îţi pare; putera ta deplină n-o pune la-ndoială, căci pe norocul meu îţi spun voi împlini eu totul!"

11-12. Încântată ascult-acestea zâna; purtând în minte-ascunse ţeluri, începu a spune cuvintele ce regelui vesteau sfârşitul:

13 - 16. -"Audă spusa ta deci Agni şi zeii cei din cer, toţi treizeci şi trei, juruinţa că-mi vei da răsplata învoită! Soarele te-audă, Luna, Cerul, planetele, Ziua, Noaptea, a' zării patru puncte, Firea, *gandarva, rakşasa*, Pământul, strigoii nopţii, duhurile casei şi câte-n lume sunt suflete divine! Daşaratha, Cel care nicicând vorba nu îşi calcă, viteazul, dreptatea întrupată, mintea bine cumpănită, astăzi îmi dă răsplata cuvenită. Îmi ţină partea cereştii zei!"

17. Regina aceste vorbe le spuse împăratului ce se-ncrezuse prea mult în sine şi nechibzuită răsplată îi jurase:

18 - 21. "Împărate, demult, luptau cereştii zei cu demonii; afară de viaţă pierdut-ai totul, iar viaţa eu ţi-am ocrotit-o! Drept mulţumire, hărăzite am eu două daruri, pe care azi le cer. Pământul, martorul nemincinos care păstrează neuitată juruinţa, fie-mi prielnic! Viaţa pe dată eu o las, de văd că sunt dispreţuită!"

22 - 23. Împăratul a fost prins în mreajă de spusele reginei, cum cade ciuta în capcană, căci patima-l orbise şi-ncuvinţase toate, spre grabnică pieire. Kaikeyi adaugă îndată:

24 - 29. -"Zeiesc stăpân al Lumii, eu cer doar ce mi se cuvine şi mi-ai făgăduit, deci mă ascultă! E gata pregătită serbarea-ncoronării; voiesc pe tron să urce Bharata şi nu Rama. Prin naştere, Bharata are dreptul să domnească, iar împărăţia niciun vrăjmaş nu are. Aceasta e cea dintâi dorinţă. Cea de-a doua, juruită cu dragoste pe câmpul de bătaie, când zeii şi cu dracii se războiau avan, îşi cere împlinirea cu prima deodată: Rama pornească spre Dandaka şi să rămân-acolo paisprezece ani, trăind ca un sihastru-n codru, purtând doar zdrenţe, piei de ciută şi chica nelăută. Răsplata cerută de mine e aceasta - tu întărit-ai iar făgăduinţa de altădată - aştept îndeplinirea. Rege al regilor, cuvântul nu-ţi călca, cinsteşte-ţi stirpea, casta, firea; spun pustnicii mereu că pentru om nu-i altă cale spre binele din ceruri, decât să spună numai adevărul."

12

1. Adânc se tulbură rajahul şi chinuri mari îl scurmă la spusa nemiloasei Kaikeyi.

2. - "Visez urât în plină zi, m-am pierdut şi rătăcesc sau mintea mi-e cumva bolnavă?"

3 - 5. Nu-şi mai putea veni în fire şi nu se hotăra ce poate crede. La urmă îşi adună mintea, dar simte sila şi mâhnirea, cum le simte cerbul când vede o leoaică. Stând jos pe pardoseala goală, oftă adânc, precum regala cobră prinsă prin magie: "Vai ţie!" Simţirea îşi pierdu din nou, cu sufletul răzbit de jale.

6. Într-un târziu, în fire-şi vine. Tulburat şi de mânie plin, cu văpăi în ochii ce vor s-o ardă, împăratul îi tună lui Kaikeyi:

7 - 9. -"O, femeie ticăloasă şi fără inimă, ce neamul vrei să-mi stingi! Ce rău ţi-am făcut eu ori Rama? Nu te vede el ca pe a sa mamă? Răul de ce i-l vrei? Năpârcă veninoasă, eu te-am crezut domniţă şi te-am primit în casă spre a mea pierzare - cum nu te-am cunoscut!

10 - 14. Când tot ce are viaţă-n sine pe Rama "desăvârşire"-l cheamă, eu ce păcat să-i aflu ca să-l nedreptăţesc? Am doar o bucurie deplină-n viaţă - să-l văd pe fiul meu cel mare! Dacă nu-l văd îmi pierd simţirea! Tărâmul lumii noastre fără de Soare ar mai putea trăi, fără de apă pot grânele rodi, dar viaţa mi s-ar sfârşi în trup fără de Rama! O, păcătoaso! Dar trecem cu vederea toate astea. Tu schimbă-ţi hotărârea: capul eu mi-l plec, picioarele ţi-ating - te-ndură şi milă ai de mine!

15 - 17. Femeie păcătoasă, ce te-a-ndemnat pe tine să ţeşi urzeala asta? Vrei să-mi arăţi că pe Bharata eu nu-l iubesc atât cât se cuvine? Fie, de vrei. Cum linguşeai odată, spunându-mi cum îi întrece pe toţi prin virtute Rama, feciorul meu cel mare - voiai, desigur, să-ţi vezi o vrere împlinită de mine sau de el!

18 - 21. Te-ai mâniat aflând de plănuita încoronare a lui Rama, mă torturezi acum peste măsură. Un demon în tine a intrat; în casa asta în care singurătatea te-a copleşit, mintea un altul ţi-o îndrumă. În neamul plin de faimă şi bun nume al lui Ikşvaku o mare năpastă a lovit acum, iar mintea ţi s-a întunecat. Ochi frumoşi, tu niciodată nu mi-ai greşit, nici fapte fără minte nu ai făcut vreodată, nu pot crede că din voia ta ai făptuit acestea. La fel de drag îţi este Raghava cât Bharata cel cu suflet mare - mi-ai povestit, domniţă, tu însăţi şi-mi arătai cu pilde toate!

22 - 26. Sfioasa mea crăiasă, ce bucurie afli de-l izgoneşti în codru atâţia ani pe cel vestit şi drept la cuget? În sihla aceea-ngrozitoare, cu trupu-i tânăr şi firav, supus la grelele canoane? Ce plăcere vezi în asta, tu, cea cu ochi frumoşi, când el mereu ţi-a stat în ajutor? Rama mai mult decât Bharata te-a slujit, o ştii, de aceea pe Bharata nu-l pot părtini. Nu te-a slujit cum se cuvine, deplin ascultător - mai mult decât oricare - el, cel mai bun?

27 - 28. Din mii de femei aflate în palat, din mii de slugi, niciunul şi niciuna n-au socotit vreodată mustrări să îi facă, nici n-au izvodit pe seama-i vorbe goale. Printre bărbaţi e tigru Rama, dar blând cu oamenii de rând şi orice vietate.

29 - 31. Viteazul Raghava pe toţi îi poate cuceri: bărbaţii - prin adevăr şi prin dreptate; săracii - prin dărnicia milei sale; moşnegii - prin slujire respectuoasă; vrăjmaşii - prin arcul său, în bătălii! Adevărul, mila, înfrânarea, uitarea de sine, nentinarea, sufletul deschis şi fără ascunzişuri, învăţătura înţeleaptă, respectul bătrâneţii sunt toate zestrea lui! De ce voieşti, crăiasă, răul celui cinstit şi drept, egal cu zeii şi plin de-nţelepciune cât marii învăţaţi?

32 - 33. O vorbă rea nu-mi amintesc să fi spus Rama - numai cuvinte bune tuturor! Cum aş putea, de dragul tău, să-i aduc vestea ce nu o pot rosti, eu însumi celui mai iubit de mine? Dar am oare alt adăpost şi pază, când iertarea, adevărul, pietatea, recunoştinţa, îndurarea faţă de orişice fiinţă se întrupează-n el?

34 - 36. O, Kaikeyi, fie-ţi milă de moşneagul, ajuns la cap de viaţă şi care ţi se pleacă plin de jale! Orice se află pe uscatul înconjurat de mare, eu îţi voi da, nu lăsa mânia să-ţi stăpânească mintea! Braţele îndoi a rugăciune, tălpile plecat eu ţi le-ating: fii prielnică lui Rama! Nu pune nedreptatea pe ai mei umeri!"

37 - 38. Trufaşa Kaikeyi vorbi din nou, mai aspru încă, rajahului ars de remuşcare, care fără simţiri zăcuse de durere şi la picioare se zvârcolea, sperând să treacă grabnic oceanul întristării:

39 - 45. "O, rege plin de vitejie, vrei să-mi dărui altele în schimbul celor de acum! Dar dacă nici acelea nu-ţi vor mai fi pe plac, te vei căi din nou? Cum putea-vei oare face legea şi dreptatea stăpâne pe pământ? O, tu, cel plin de dreptate, când regii sfinţi s-or strânge în sobor cu tine, ce le vei spune oare? "Nedrept am fost cu Kaikeyi, ce m-a păstrat în viaţă"? Împărate, ce ieri ai dat, tu astăzi vrei să iei, ocară aducând oricărui domnitor? Şoimul şi hulubul s-au sfădit odată, iar regele din Sibis plăti cu carnea lui fără crâcnire; lumina ochilor Alarka în dar a dat-o, pentr-un destin măreţ! Oceanul însuşi cuvântul nu şi-l calcă şi nu iese din hotare! Acestea toate păstreză-le în minte şi nu întoarce în minciună făgăduiala ta.

45 - 49. Vrei trai veşnic cu Kausalya - de aceea îl urci pe tron pe Rama, călcând şi legea şi dreptatea, tu, cel cu mintea spre rele înclinată! De-i drept sau e nedrept, fie

adevărat sau glumă, nu schimb nimic din ce-ai promis. Rama dacă e încoronat, sub ochii tăi înghit o mare de venin şi mor - mai bine, decât să văd o zi din slava Kausalyei! Pe capul lui Bharata şi al meu mă jur: nimic nu-mi schimbă gândul - Rama din ţară va să plece".

50 -55. Atât grăi Kaikeyi spre cel frânt de jale, apoi tăcu. O clipă, nici rajahul nu vorbi - căci darurile voite de crăiasă erau din cale-afară de nepotrivite. Tulburat, privea el ţintă, fără să clipească, spre preaiubita lui, cea care inima-i umplea de-amărăciune şi durere, fulgerându-l cu asemenea cuvinte de ne-ndurat. Văzând-o-ncrâncenată în jurământul nemilos, el doar atât şopti: "vai, Rama", apoi căzu, precum copacul tăiat din rădăcină. Fără putere în mânie, stăpânul cu mintea rătăcită părea un biet bolnav, un şarpe ce şi-a pierdut veninul groaznic. Cu glas pierit, el spuse spre Kaikeyi:

56 - 58. " Cine te-a-nvăţat să faci din fleacurile tale lucruri nemaipomenite? Fără ruşine îmi vorbeşti - ori eşti smintită, ori netrebnic duh s-a încuibat în tine! La început n-am înţeles purtarea ta ciudată, dar văd limpede acum - mintea ţi-e plecată către rău. Spaima adunată-n tine cum oare-ai căpătat-o şi cine ţi-a sporit-o într-atât încât să-l vrei pe Rama surghiunit în codru, iar pe Bharata rege?

59 - 60. De dragul soţului, al lumii şi chiar al lui Bharata renunţă la urzeală - fără seamăn ar fi păcatul să-l izgoneşti pe Rama către sihlă! Ce obidă sau jignire, eu ori Rama, vreodată ţi-am adus, femeie rea şi fără minte?

61. Dacă-i precum îl ştiu, Bharata, mai crâncen în virtutea-i chiar decât fratele mai mare, nu va primi nicicum domnia!

62 - 66. Cum aş putea eu oare privi spre faţa albă, fără strop de sânge, a lui Rama când i-aş da porunca "te du de-acum în codru"? Cum aş putea eu oare să-mi văd spulberată şi întoarsă hotărârea, luată împreună cu prietenii şi sfetnicii de taină, aşa cum spulberă duşmanii oastea care-nfrântă fuge? Vor spune regi şi crai veniţi din lumea-ntreagă aici la curte: "Cum oare ne-a putut atâta vreme cârmui un astfel de neghiob?" Dar învăţaţilor brahmani ce le voi spune, când vor întreba pe unde-i Rama? Ar crede cineva dacă aş spune - "Silit am fost de Kaikeyi să-l surghiunesc în codru", deşi acesta-i adevărul ?

67 - 70. Dar dacă urgisit de mine, Rama şi-ar căuta în sihlă scăpare şi adăpost, Kausalya ce îmi va spune oare, eu ce-aş putea răspunde celei care doar bine mi-a dorit? Ce aş putea eu spune celei care atâta fiul şi-l iubeşte? Ea mi-a fost roabă, prieten, soţie, mamă - după cum am vrut şi am avut nevoie - mereu cu vorbă bună, nicicând primind răsplata cuvenită, căci pe tine eu te-am iubit fără măsură! Aşa cum sosul vechi şi acru turnat peste orez îmbolnăveşte pe cel ce îl mănâncă, mă ard acum iubirea pentru tine şi darurile pe care ţi le-am făcut cu drag!

71 - 74. Văzând ocara nedreaptă adusă lui Rama, cum s-ar mai putea cumva încrede-n mine Sumitra, de-acum înfricoşată? Sita va afla cu jale două nenorociri deodată - moartea mea şi urgisirea lui Rama! Vaidehi va semăna atunci cu o *kinnara* uitată de ai ei pe coasta Himalayei! Nu voi putea trăi ştiindu-l pe Rama surghiunit în codrul fără margini, nici văzând-o pe Maithili scăldată-n lacrimi!

75 - 80. Nu te-ndoi o clipă, Kaikeyi - cu fiul alături tu vei domni, o văduvă pe tron! Atunci când Rama spre păduri se va-ndrepta nu voi putea trăi - de ce aş mai voi eu asta? Aşa cum se înşeală cel ce soarbe o cupă cu vin înveninat, crezându-l bun, eu te-am crezut soţie credincioasă atâta timp - se vădeşte azi că pe cât eşti de frumoasă, pe-atât eşti de înşelătoare! Vorbe dulci mi-ai spus întâi - minciuni să mă atragă şi îmblânzit de ele să cad ucis, aşa cum se vânează ciuta fermecată cu muzică suavă! "Şi-a vândut chiar fiul" vor spune cei cu sânge nobil despre mine, vorbind pe la răspântii, dispreţuit voi fi ca un brahman căzut în patima beţiei. Vai, ce durere! Vai, ce urgie a căzut asupra mea, pedeapsă a vechiului păcat şi soarta mă sileşte să o-ndur, căci vorba eu ţi-am ascultat orbeşte!

81 - 83. Femeie de nimic, mereu te-am apărat în nebunia mea neştiutoare, aşa cum aş fi păstrat cu grijă o funie sortită să-mi fie ştreang odată! M-am bucurat, trăind cu dragoste de tine şi n-am văzut că eşti zeiţa morţii însăşi - te-am dezmierdat, aşa cum mângâie copilul pierdut şi singur în pustie năpârca neagră, plină de venin. Nefericitul de mine! îl voi lăsa pe bunul Rama orfan de tată, iar tot ce are viaţă pe lume osândă îmi va da! Se va spune "Nebun şi muieratic, Daşaratha şi-a izgonit feciorul de dragul unei scorpii!"

84 - 88. De pe acum e tras la faţă Rama, palid de-atâta ascultare a canoanelor şi dascălilor legii, lăsând juneţea să treacă fără să-i simtă bucuria, totuşi va lua asupră-i şi povara asta. O clipă nu sta-va împotrivă - când îi voi spune: "Pleacă în

pădure" îmi va răspunde "Voi pleca!"- mi-ar fi atât de drag de nu ar face asta, dar nu-mi va călca el vorba! Gândul meu ascuns nu-l va cunoaşte, iar când voi porunci "pleacă-n surghiun" doar "aşa voi face" va spune şi va pleca! Atunci Yama mă va lua la sine în sălaş, pe mine cel hulit de-ntreaga lume şi nevrednic de iertare.

89 - 92. Atunci când Rama va pleca-n sălbăticie, iar eu nu voi mai fi, ce vei urzi, femeie păcătoasă, cum vei lovi pe cei ce-mi sunt atât de dragi? Divina Kausalya mă va urma în moarte dacă-i va pierde pe Rama, Lakşmana şi Şatrugna, căci nu ar îndura aceasta. Eu, ea, Sumitra şi cei trei fii vom arde-n iad, deci te bucură, regină! Spiţa lui Ikşvaku - nepieritoare, plină de virtuţi - va geme sub domnia ta, când vom pieri şi eu şi Rama.

94 - 96. Dacă lui Bharata îi vor plăcea acestea toate, să nu-mi atingă leşul şi nici prinos nu-mi toarne cu mâna lui! Duşmancă, ticăloasă Kaikeyi, ţi se-mplinească voia - când nu vom mai fi, domneşte regină-văduvă pe lângă fiul tău! Prinţesă ai fost în casa mea - dar vina ta mi-aduce dispreţul oricui e viu pe astă lume şi pângăritorilor netrebnici m-aseamănă oricine!

97 - 100. Obişnuit ca prinţii cu carele de luptă, cu cai şi elefanţi, cum ar putea vai, Rama al meu să îşi croiască prin codri o cărare, mergând pe jos? Bucătarii curţii se-ntrec să îi aducă la masă bucate şi băuturi alese - cum va trăi acolo în sălbăticie cu poame pădureţe amare, acre, iuţi? Până acum, ducându-şi veacul în palat, avea doar haine scumpe - cum ar vieţui el oare în rantia de sihastru, culcat pe recile podele?

101. Dar cine ţi-a dat ţie sfatul cumplit să îl trimiţi pe Rama surghiunit în codru, iar Bharata să urce-n jilţul domnesc?

102. Femeie - asta înseamnă: 'o neruşinată care tainic urzeşte răul tuturor, mereu cu gândul doar la folosul său'... aşa să fie toate? O, nu - doar mama lui Bharata!

103. Ticăloasă crudă, roasă de invidie - cât vrei să mă chinui? Ce vină i-ai găsit lui Rama, care mereu la alţii se gândeşte, nu la sine?

104 - 107. Se răstoarnă în lumea asta totul dacă-l urgiseşti pe Rama - taţii îşi vor da uitării fiii, soţii care-şi iubesc bărbaţii vor pleca lăsându-şi casa. Firea - după cât socot - ar putea trăi şi fără Soare sau ploile lui Indra - dar cu Rama trimis în

pădurea fără capăt nu! Când îmi privesc fiul venind spre mine, frumos şi plin de haruri ca semizeii, mă bucur şi simt cum iar întineresc.

108 - 110. Te-am adus în casa mea - pe tine, vrăjmaşă care-mi doreşti ruina - am ţinut o viperă la sân, cu moartea mea eu am dormit alături atâta timp - vedenie-nşelătoare ajunsă azi urgie! Bharata va domni în ţară şi cetate spre bucuria duşmanilor, după ce nu vom mai fi eu, Rama şi Lakşmana, iar voi vă veţi ucide neamul unul câte unul! N-ai pic de inimă când vezi pe cineva pierdut, vorbeşti atât de aspru - cum oare dinţii nu ţi-au căzut fărâme în ţărână? Rama nu rosteşte niciodată un cuvânt urât sau care să rănească - şi vrei să afli în firea lui greşeală?

111 - 113. Tu, ruşinea casei Kekaya, boceşte, dă-ţi foc sau pieri cumva, chiar sfăr'mată-n mii de cioburi eu nu voi face ceea ce mă-ndeamnă vorba ta mizeră! Eşti un pumnal ascuns, cuvântul tău e plin de dulceaţă dar trădător făţarnic. Vrei mintea să îmi tulburi şi inima să-mi smulgi din piept, dar te voi şterge de pe lume. Vai mie! Nu am viaţă fără Rama - dar nu mai pot vorbi de fericirea mea...cum să mai trăiască un om ca mine care-şi iubeşte cinstea? Regină, nu se cuvine să faci un lucru atât de rău! Ai milă, îţi cad acuma la picioare!"

114. Plângând ca un copil, se târăşte umilit împăratul gleznele să-i prindă, dar Kaikeyi se depărtează şi cade bătrânul ca un bolnav.

13

1 - 2. Nu cunoscuse-n viaţa-i craiul Daşaratha atâta umilire, căci vrednic de cinstire fusese el în orice timp. Precum Yayāti, regele căzut în tină din lumile cereşti atunci când vremea câştigată prin merit se sfârşise, astfel zăcea el pe goalele podele. Neruşinată Furie, stătea pe lângă dânsul trufaşa Kaikeyi, zorindu-l vorba să-şi împlinească:

3. - "Spuneai cu fală-ntotdeauna, împărate, că spusa ta este mereu adevărată şi neclintită orice juruinţă - acum de ce în fel şi chip tu cauţi darul să mi-l iei?"

4. Auzind-o, turbarea îl cuprinde iară şi delirând îi strigă:

5-14. -"Duşmanca mea de moarte, tu, josnică femeie! Vrei fericirea să îţi vezi aievea: Rama cel bun - trimis în codru, eu - plecat din astă lume, tu - pentru totdeauna mulţumită.Vai, ce voi răspunde oare când zeii vor vrea să ştie despre Rama, cum voi putea, acolo-n cer, să le ascund sau cum să-ndreptăţesc în faţa lor urgia? Ar socoti minciună şi n-ar putea să creadă dacă le-aş spune: 'Voit-am pe Kaikeyi s-o mulţumesc, de aceea pe Rama în codru l-am trimis!' Eu, sterpul, cu greu mi-am căpătat feciorul puternic şi viteaz - pe Rama! Acum să-l las în părăsire? Să-l izgonesc pe Rama? Pe răbdătorul, înţeleptul Rama? Să îl alung până-n Dandaka pe Rama cu chipul frumos ca lotusul albastru, cu pleoapele petale, cu braţe oţelite? Pe el, care doar fericire ar merita să aibă, ducând un trai împărătesc, să-l osândesc la lipsuri? Cum aş putea răbda închipuirea că Rama, cel cu multă minte în trupul său plăpând, îndură astfel de nevoi? De mi-ar veni sfârşitul mai înainte de-a arunca asupră-i nemeritata suferinţă, o, cât aş fi de fericit! Vai ţie, păcătoasă, nemiloasă Kaikeyi! De ce urzeşti răul dragului meu Rama? Un nume blestemat îmi va rămâne-n lume, batjocorit voi fi fără de seamăn!"Astfel plângea, cu minţile pierdute, când Soarele se ascundea pe după munţi şi noaptea se lăsa.

15 - 16. La cea de-a treia strajă, noaptea mai neagră regelui îi pare, deşi rotundul Lunii pe cer era deplin; cu ochiii ţintă privea spre cer, fierbinte, răsuflarea cu greu ieşea din pieptu -i ca la bolnavi. Simţindu-şi bătrâneţea, se jeluia el Nopţii:

17 - 18. - "O, buna mea zeiţă, Noapte cu cerul plin de stele, nu te schimba în zori! Ai milă, te rog cu braţele-ndoite! De nu se poate, pe dată zilei lasă-i locul - să nu mai văd neruşinata, de inimă lipsită, care adus-a casei noastre atâta nenoroc!"

19. Apoi din nou spre Kaikeyi se îndreaptă cu mâini împreunate. El îi grăieşte astfel:

20 - 23. - "Regină preaplină de noroc, mâhnit eu caut la tine liman spre adăpost, ai milă! Deşi bătrân, sunt împărat. Să nu ia-n seamă cerul cuvintele rostite! O, mândra mea cu şolduri minunate, ştiu cât poţi să fii de bună! Crăiasă cu genele umbroase, te îndură: dă-i însăţi lui Rama coroana-mpărătească şi faima îţi va fi nepieritoare. Tu, chip frumos, de faci astfel, vei fi plăcută mie, lui Rama, lumii, brahmanilor şi lui Bharata!"

24 - 26. Se tot ruga astfel cu inima deschisă şi ochii înroşiţi de-atâta plâns cel ce-i era şi soţ şi rege, dar nemiloasa nu se-ndura de fel, ba, îndârjită îi cerea mai grabnic fiul să-şi trimită-n codru. Daşaratha sleit cu totul îşi pierde iar simţirea şi restul nopţii îl petrece întins pe pardoseală. În zori de zi, lăudătorii s-au arătat vrând să-l scoale în osanale, dar împăratul le-a oprit cuvântul.